

ПРОБЛЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ АПАРАТУ СУДУ В УКРАЇНІ

Олексій Сергійович ХОВПУН,

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри права та соціальної
роботи, Ізмаїльський державний
гуманітарний університет*
<https://orcid.org/0000-0002-5753-966X>

Питання належної оплати праці є важливим для ефективності функціонування будь-якої системи. Не є виключенням і судова система України, яка займає ключове місце в правовій державі. Адже оплата праці працівників апарату суду є важливим чинником, що впливає не лише на залучення та утримання кваліфікованих і мотивованих спеціалістів, а й на загальну якість судового управління та наявність корупційних ризиків. Крім того, без цього неможливе успішне просування судової реформи, яка на сьогодні набрала значних обертів.

За часів незалежності України її судова система переживала численні реформи, кожна з яких була покликана підвищити її ефективність та прозорість. Однак сьогодні і досі залишається відчутним дисбаланс між вимогами до кваліфікації працівників апаратів судів і рівнем їхнього матеріального забезпечення. При цьому низька оплата праці сприяє зниженню мотивації, підвищує ризики корупції, а також призводить до відтоку кваліфікованих кадрів до більш високооплачуваних секторів економіки або за кордон.

Питання оплати праці працівників апарату суду є особливо важливим також тому, що воно стосується значної кількості адміністративного персоналу, який забезпечує функціонування судів на щоденній основі. Ці працівники виконують широкий спектр критично важливих завдань, від канцелярської роботи до управління судовими засіданнями, що вимагає не лише високих професійних навичок, але й глибокого розуміння правових процесів.

Тому сучасні наукові праці справедливо присвячені як дослідженню існуючих проблеми, так і виявленню їх причин, оцінці впливу на судову систему та суспільство загалом, а також розробці ефективних науково-практичних рекомендацій для покращення функціонування судів в Україні. Здебільшого вчені аналізують чинні законодавчі акти, бюджетування, мотиваційні механізми, міжнародній досвід та організацію і діяльність судів в Україні задля забезпечення справедливої та конкурентоспроможної оплати праці, яка б відповідала важливості і складності роботи, яку виконують працівники апарату суду.

Як відомо, наразі середня зарплата працівників апарату загального місцевого суду складає 7 500 грн. Мінімальна зарплата, яку фактично отримують більшість працівників апаратів загальних місцевих судів скла-

дає 5 250 грн. У зв'язку з цим, секретарі судових засідань, помічники та інші працівники апаратів загальних судів масово звільняються. При цьому найбільш вразливими категоріями держслужбовців апаратів загальних місцевих судів є секретарі судових засідань. Розмір фактично отримуваної ними заробітної плати становить 5200 – 6300 грн. [1].

Про критичну ситуацію із зарплатою в апаратах судів вже публічно заявили голови судів Миколаївської області, вказуючи, що «найбільш болючим питанням залишається оплата праці працівників судів, яка і створює низький моральний дух та відчуття багаторічної безнадії змін на краще» [2]. Водночас для роботи на посаді секретаря судового засідання відповідно до чинного законодавства вимагається наявність вищої юридичної освіти, поширюється ряд обмежень та заборон передбачених законами «Про державну службу», «Про запобігання корупції».

Підтвердженням критичної ситуації щодо відтоку кадрового потенціалу із судової системи через вкрай низький рівень оплати праці найнижчої ланки державних службовців апаратів загальних місцевих та апеляційних судів, а саме секретарів судових засідань та помічників суддів є петиція, розміщена на офіційному сайті Президента України [3]. Зокрема, в ній вказується, що «ситуація, яка склалась щодо рівня фінансового забезпечення і оплати праці найнижчої ланки державних службовців апаратів загальних місцевих та апеляційних судів по всій державі є такою, що призводить до систематичного та масового звільнення працівників, що порушує нормальне функціонування судів». Крім того, автор петиції наголошує, що рівень оплати праці суддів та працівників суду на пряму впливає на гарантії незалежності суду та забезпечення принципу верховенства права [4].

Такий стан речей викликав справедливу критику з боку Вищої ради правосуддя, яка неодноразово наголошувала, що працівники апаратів судів є основою судочинства, однією з ключових фігур судової системи, від яких значною мірою залежить робота судів. Тому завдання влади є збереження кваліфікованих працівників у судах та забезпечення їхніх соціальних гарантій, які є однією з важливих складових незалежності судової влади [5]. Задля цього Вища рада правосуддя закликала парламентарів ухвалити законопроект «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [6] щодо врегулювання питання оплати праці працівників судів», який вже рік знаходиться без розгляду, хоча Комітет Верховної Ради України з питань правової політики рекомендував прийняти його за основу. Його автори пропонують збільшити посадові оклади працівників судів та закріпити їх визначальну роль у структурі виплат, водночас зменшивши частку додаткових стимулюючих виплат, які залежать від наявності фінансових ресурсів. Однак, незважаючи на позитивний відгук на цей законопроект Інституту законодавства Верховної Ради України, Ради суддів України, Верховного Суду, Державної судової адміністрації України та Асоціації розвитку суддівського самоврядування України він і досі не прийнятий Верховною Радою України.

Вбачається, що зміни в системі оплати праці працівникам апарату суду повинні стати частиною впроваджуваної реформи судової системи в Україні, спрямованої на зміцнення соціальної та правової держави. Необ-

хідність невідкладного врегулювання питання гідної оплати праці працівників судів є запорукою забезпечення реалізації принципу доступу громадян до правосуддя, підвищення їх довіри до судової системи та посилення загальних демократичних процесів в нашій державі.

Список використаних джерел:

1. Законопроект про зарплату працівників апарату суду не суперечить євроінтеграції, але потребує доопрацювання: Комітет дав висновок. Судово-юридична газета. 22.04.2023. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/268261-zakonoproekt-o-zarplate-rabotnikov-apparata-suda-ne-protivorechit-evrointegratsii-no-trebuetsya-dorabotki-komiteta-dal-zaklyuchenie-7653de>

2. У суді Миколаєва чекають від ДСА на ремонт пошкодженого вибуховою хвилею приміщення. Судово-юридична газета. 18.04.2023. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/267799-u-sudi-mikolayeva-chekayut-vid-dsa-na-remont-poshkodzhenogo-vibukhovoyu-khvileyu-primischennya>

3. Терещенко Я.В. Стосовно критичної ситуації з приводу відтоку кадрового потенціалу із судової системи через вкрай низький рівень оплати праці найнижчої ланки державних службовців апаратів загальних місцевих та апеляційних судів, а саме секретарів судових засідань та помічників суддів: електронна петиція від 10.04.2023 № 22/189076-еп. Вебсайт Офіційного інтернет-представництва Президента України. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/189076>

4. Ситуація критична: створено петицію щодо оплати праці працівників апаратів судів та кадрового дефіциту у судовій системі. Судово-юридична газета. 12.04.2023. URL: <https://sud.ua/uk/news/ukraine/267281-situatsiya-kriticheskaya-sozdana-petitsiya-otnositelno-oplaty-truda-rabotnikov-apparatov-sudov-i-kadrovogo-defitsita-v-sudebnoy-sisteme>

5. ВРП звертає увагу на необхідність невідкладно врегулювати питання щодо гідної оплати праці працівників судів: новини від 22.12.2022. ВРП: сайт. URL: <https://hcj.gov.ua/news/vrp-zvertaye-uvagu-na-neobhidnist-nevidkladno-vregulyuvaty-rytannya-shchodo-gidnoyi-oplaty>

6. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо врегулювання питання оплати праці працівників судів» від 11.11.2021 № 6311. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73208